

Słownik społeczno-polityczny.

Administracja. — Zarząd, zawiadywanie sprawami publicznymi lub prywatnymi. W dziedzinie spraw publicznych oznacza: 1). działalność państwa lub innego ciała publicznego (Kościoła, samorządu, n. p. gminy, powiatu, województwa, gubernji etc. skierowane ku urzeczywistnieniu zadań na państwie lub danym ciele publicznem ciążących; 2). władze, do wykonywania tych zadań powołane. Ustalenie norm i przepisów prawnych dla tej działalności i dla postępowania władz administracyjnych należy do dziedziny prawa administracyjnego.

Administracja państwowa jest władzą i funkcją wykonawczą państwa. W państwach rządzonych absolutnie, gdzie niema rozdziału władz, a jedynem źródłem prawa i władzy jest naczelnik państwa, działający bądź osobiście bądź przez wykonywających jego wolę urzędników, administracja obejmuje wszystkie zadania państwa, a więc: prawodawstwo, sądownictwo i właściwą władzę wykonawczą. W państwach, rządzonych konstytucyjnie, z reguły tylko władza wykonawcza, i to w granicach obowiązujących przepisów prawnych, należy do administracji. Administracja nie może być jednak rozumiana jako ścisłe i bezwzględne wykonywanie istniejących ustaw.

Tem zasadniczo różni się ona od sądownictwa. Sędzia, stosując prawo, wydaje wyrok nie oglądając się na to, czy da on korzyść, czy szkodę. Administracja natomiast jest celową działalnością, zmierzającą do najkorzystniejszego dla państwa i ogółu obywateli stosowania istniejącego prawa. Dobry sumienny administrator nie może działać przeciw prawu, ani poza prawem; w granicach jednak istniejącego prawa ma swobodę działania i od jego wykształcenia, umiejętności, sprawności, zmysłu państwowego i obywatelskiego sumienia zależy pożyteczność lub szkodliwość jego zarządzeń.

Poza władzą wykonawczą tak rozumianą, należy do zakresu administracji pewna, ograniczona zresztą, władza prawodawcza, tak n. p. wydawanie rozporządzeń, które bądź same przez się tworzą prawo (nakazy lub zakazy policyjne itp.) bądź zawierają przepisy wykonawcze dla ustaw, uchwalonych przez ciało prawodawcze. Poza tem do administracji w szerszem znaczeniu należy zarząd i organizacja sądownictwa, jako też sądownictwo właściwe tj. wydawanie orzeczeń i wyroków w sprawach unormowanych przez prawo administracyjne (p. sądownictwo, trybunał administracyjny).

Administracja jest centralna lub lokalna, zależnie od tego, czy tyczy się państwa jako całości, czy też podrzędnych organizacji, związków przymusowych lub poszczególnych części terytorjum państwowego. Administracja centralna w państwie rozpada się na pięć głównych działów zarządu: 1). sprawiedliwości, 2). skarbowości, 3). siły zbrojnej, 4). spraw wewnętrznych i 5) spraw zewnętrznych. Sprawy wewnętrzne obejmują szereg rządów specjalnych, które dadzą się dzielić i wyodrębniać dowolnie, tak np. Zarząd Przemysłu i Handlu, robot publicznych, pracy, dróg żelaznych, poczt i telegrafów. Wyznań i oświaty, sztuk pięknych, rolnictwa, marynarki i kolonji, etc.

Stosownie do tych działów i podziałów, istnieją w różnych państwach, mniej lub więcej liczne lub tak inaczej zwane, centralne zarządy czyli ministerja. Na czele każdego ministerjum stoi minister lub sekretarz stanu.

Ogół ministrów, pod prezydencją pierwszego ministra czyli premiera, tworzy rząd państwa czyli gabinet, który w państwach parlamentarnych składa się z przedstawicieli większości w parlamencie.

W Polsce odrodzonej po wojnie światowej 1914 — 1919 utworzonych